

ДІАХРОНІЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ КАТЕГОРІЇ КІЛЬКОСТІ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Останні десятиліття ХХ – ХХІ ст. позначені певними зрушеннями у розбудові діахронних студій. Особливий інтерес викликають питання, пов'язані зі становленням певних лексико-граматичних категорій. Категорія кількості неодноразово слугувала об'єктом дослідження у мовознавчих студіях різних часів. Проте, виявлення тенденцій еволюції цієї категорії сприяє подальшій розбудові мовних одиниць та мовних універсалій.

Історичною передумовою для виникнення категорії кількості є безпосереднє чуттєве сприйняття кількості тієї чи іншої конкретної множини так, що розрізненість у кількісній характеристиці тих чи інших конкретних множин фіксується в чуттєво-наочних образах цих множин [1, с. 34]. Вивчення граматичних категорій в історичному аспекті вимагає врахування системного характеру змін, що відбуваються на всіх рівнях мови, і спричиняють категоріальну реінтерпретацію деяких мовних одиниць. Отже, теза про автохтоність або неавтохтоність того або іншого явища в англійській мові має підтверджуватися наявністю або відсутністю витоків цього явища у ранні періоди розвитку мови. Як доведено в індоєвропейських порівняльних студіях, назви числа й кількості належать до глибоко архаїчних шарів лексики, оскільки вони позначають життєво важливі поняття, ніколи не зникають й рідко замінюються іншими назвами. Виділення еталона по відношенню, до якого, встановлюється рівно чисельність інших конкретних множин є одним із етапів становлення досліджуваної категорії.

Отже, виокремлюють декілька історичних систем рахунку, а саме *decimal* (рахування десятками), *vigesimal* (рахування двома десятками), *duodecimal* (рахування дюжинами), *sexagesimal* (рахування шістьма десятками) [2, с.108]. Історичні розвідки свідчать, що існує певна кількість етимологічних труднощів, щодо джерел походження основних числівників прото-індоєвропейської мови. Проте єдиним з найменш дискусійних елементів є число "5" **penke*, що позначає *палець або кулак*. Також доведено, що в усіх мовах індоєвропейської сім'ї існували числа 10 та 100. Ці два твердження доводять, що к часу розпаду прото-індоєвропейської мови система рахування на пальцях поступово еволюціонувала в десятинну числову систему.

Значних змін не відбувалося у числівникової системи починаючи з ранньосередньоанглійського періоду. Арифметичні та рекурсивні механізми залишилися ті ж самі, що існують сьогодні. Проте слід вказати на певні від'ємності з сучасною англійською мовою. Перше стосується синтаксису складних числівників та появи нових лексем на позначення кількості. Порядок слів у давньоанглійській мові був наступним, напр., *fewer and twentig "24"*, у сучасній англійській мові – протилежний *twenty-four*. Проте давньоанглійський порядок слів все ще трапляється в літературній мові ХІХ ст.

Інша модифікація категорії кількості невеличка, проте значуща. В кінці XIV ст. входить в обіг нова лексична одиниця *million*, що значно розширило можливості числівникової системи. Згодом з'являється лексема *milliard* (зараз це архаїзм), яка була замінена на *billion*. Такі ж саме зміни стосуються і порядкових числівників. Формування складних числівників засобами множинності було популярним особливо серед поетів, напр., *I have herd seyde ek tymes twyes twelve (ChTC)*.

Цікавим фактом є те, що у середньоанглійський період кількісні числівники часто замінювали порядкові, особливо це стосується таких понять як роки, дні, місяці. Категорія неозначеної кількості часто виражалася за допомоги округлення числівників. У цій функції Дж.Чосер використовував *twenty*, у свою чергу У. Шекспір – *forty*, проте найпоширенішою була лексична одиниця *sixty*. Прикладом також може слугувати фраза *fourteen days and a fortnight*, яка в МЕ вказували на тривалий період часу. Саме з цього періоду числівники почали набувати символічне значення, що є характерною рисою майже усіх релігійних творів і вірувань. Найчастотніші були 3, 5, 7, 9, 12 і 15 (*three things which make a man leave his home, the five joys of the Virgin, the nine orders of angels, the 15 signs before doomsday*) [3,с.309].

Глибинний системний стан мови епохи розкривається, коли ми зіставляємо його зі станом наступних епох і лише звернення вчених до історії, до витоків може дати уявлення про сутність явища, а саме досліджувану категорію кількості.

Література

1. Панфилов В.З. Категории мышления и языка. Становление и развитие категории количества // Вопросы языкознания. – 1971. – №5. – С. 3-18.
2. Mengden von F. Cardinal Numerals: Old English from a Cross-linguistic Perspective. – Berlin: Walter de Gruyter Mouton, 2010. – 329 p.
3. Mustanoja T.F. A Middle English Syntax. – Helsinki: Societe Neophilologique, 1960. – Part I: Parts of Speech. – 702 p.